

DORUS VAN OORSCHOT TIMMERDE AAN DE WEG

De afgelopen maanden kon men in Schijndel genieten van werk van de Schijndelse schilder Dorus van Oorschot, te weten in 'ons eigen' Napoleonskerkje en in winkelatalages in de Molenstraat op Zuid, tijdens de expositie herdoopt in 'Van Oorschot Allée'. Nadat zijn schilderijen de laatste jaren in Museum Jan Heestershuis maar mondjesmaat aan bod waren gekomen, werd dit loffelijk initiatief om zijn beste werken uit privé-collecties te exposeren genomen door familieleden van Van Oorschot in samenwerking met de projectgroep Uit de Kunst Schijndel. Met name Hans van Dinther, zijn dochter Anne en haar man Paul waren verantwoordelijk voor het selecteren en plaatsen van schilderijen, aquarellen en foto's in het kerkje en de Molenstraat. Ook de stichting Vrienden droeg bij aan dit project. Van Oorschot heeft een veelbewogen leven geleid dat ik hieronder in vogelvlucht de revue laat passeren, uiteraard in combinatie met de ontwikkelingen van zijn kunst in de loop van ruim een halve eeuw.

Werk van Van Oorschot in een etalage van modewinkel She

Jeugdijaren

Van Oorschot wordt op 22 juli 1910 geboren als jongste in een groot gezin dat woont in een arbeidershuis aan de Dungsensesteeg, achter de Oude Molenheide, vlakbij de huidige terreinen van Paaspop. Het was destijds een zeer drassig gebied met brede sloten dat in de winter vaak onder water liep. Wellicht is dat een van de redenen waarom Dorus graag sloten en plassen met waterplanten schilderde, omrand door riet, struiken en weiden. Een fraai voorbeeld daarvan is het grote schilderij 'Waterlelies in een plas' dat enkele jaren geleden door de stichting Vrienden is aangekocht, door Jos van Extel gerestaureerd en door Frans van den Heuvel van een nieuwe lijst voorzien, alles met dank aan de Vrienden. Dit grote werk, een typische Van Oorschot, sierde de afgelopen maanden een etalage van modewinkel She, gelegen aan het begin van de 'Van Oorschot Allée'.

Dorus van Oorschot;
Waterlelies in een plas

Op heel jonge leeftijd wordt Dorus getroffen door de Engelse ziekte, waardoor de kracht van zijn rechterhand sterk afneemt. Het gevolg is wel dat hij mag 'doorleren', zoals dat toen heette, en wel aan de ULO. Daar valt zijn teken talent op. Vanaf 1923 neemt hij tekenles bij de Schijndelse kunstschilder Antoon van Domburg (1882 – 1954). Tot 1932 zal hij elke zaterdag tekenen en schilderen in diens atelier aan de huidige Kloosterstraat. Zijn leermeester laat hem tekenen, tekenen en nog eens tekenen, zijnde de basis voor elke schilder. In Dorus' vroege schilderijen uit de jaren dertig is de realistische schilderijstijl van 'Toon Domburg' nog duidelijk herkenbaar.

Nog maar 15 jaar wordt hij wees na de dood van zijn moeder in 1923 en van zijn vader, een dagloner en later arbeider in een steenfabriek, in 1925. Hij gaat dan inwonen bij zijn zus Mieke en verdient de kost als schaapherder, - bij weer en geen weer is hij met zijn kudde eenzaam op pad op de Vughtse hei. Wanneer hij 18 is, gaat hij leren en werken bij het schildersbedrijf van Caspar Wouters aan de Hoofdstraat in Schijndel. Als huisschilder en behanger werkt hij bij mensen thuis, waar hij op het oude behang soms meisjeskopjes tekent. Hij leert er de ins en outs van olieverf en maakt er kennis met het werk van de schilderende zonen Toon en Louis Wouters.

De jaren dertig en veertig

Midden jaren dertig wordt hij verliefd op Tilly Kluijtmans die negen jaar jonger is en een introvert karakter heeft. Blijkbaar past zij goed bij de extraverte Dorus, maar haar ouders hebben aanvankelijk bedenkingen. In 1939 schildert hij de Hoofdstraat in Schijndel, gezien vanaf de Boschweg met zicht op de St.Servatiustoren. Het straatbeeld wordt dan nog gedomineerd door boerderijen en hoge bomen langs de weg en een voerman met paard en wagen. Ook opvallend is de rust die deze wereld van wel eer vlak voor WO II nog uitstraalt.

In de oorlogsjaren woont Van Oorschot in bij het kinderrijke gezin van Marinus van Dinther en zijn vrouw Martha Kluijtmans, een zus van Tilly. Hun zoon Hans, dan nog een kleuter, ziet Dorus als een grote broer. Hij is het die later het Atelier Van Oorschot opricht en het werk van zijn oom intensief gaat promoten. In de bezettingstijd wordt Dorus sterk gestimuleerd door kunstminnende vrienden, met name door Nol en Frans van Roessel en Mat Claessens. De laatste schrijft in een brief aan de schilder: "Elk doek van je is geworden tot een pijnlijke verlossing van je innerlijkste beroeringen."

Volgens hem fungeert de schilderkunst voor Dorus dus als een uitlaatklep voor zijn emoties en ervaringen. In 1943 vindt de eerste solo-expositie van zijn werk plaats in hotel Amicitia in Schijndel. De prijzen variëren van 60 tot 450 gulden,- best pittig voor die tijd!

Dorus van Oorschot; Hoofdstraat Schijndel; 1939

Dorus van Oorschoot; Jonge Maarten tekent geconcentreerd; Aquarel

In het laatste oorlogsjaar 1944 heeft hij een atelier in 'De hoge jood', een gebouw aan de markt. Daar schildert hij de puinhopen en de huizen op de markt die door de beschietingen tijdens de granaatweken zwaar beschadigd zijn.

In januari 1945, vlak na de bevrijding van Schijndel, trouwen Dorus en Tilly. Zij zal een sterke, ondersteunende invloed op het artistieke werk van haar man gaan uitoefenen. Een jaar later wordt zoon Maarten geboren. Heel jong nog blijkt ook hij van tekenen te houden, hij zal later een opleiding aan een kunstacademie gaan volgen. In 1947 is er een tweede solo-tentoonstelling in Schijndel.

De jaren vijftig en zestig.

Tot 1952 werkt Dorus nog gedeeltelijk als huisschilder, daarna als voltijd-kunstschilder. Hij 'produceert' aan de lopende band routineschilderijtjes voor de verkoop naar Amerika en Engeland via een kunstagent in 's-Hertogenbosch. Het betreft met name Franse stadsgezichten die gretig aftrek vinden. Van Oorschoot ondertekent ze met 'Tobber'. Zelf zegt hij daarover: "Het is veel techniek maar weinig kunst." Hij verdient er echter zo goed mee dat hij er samen met de verkoop van zijn 'echte' werk ruim van kan leven.

In de jaren 50 neemt hij les bij Charles Bakker in 's-Hertogenbosch en in 1954 en '55 op zaterdagmiddag bij Nico Molenkamp in Tilburg. Onder invloed van de laatste verandert zijn stijl kortstondig,- daarna houdt hij toch weer zijn eigen manier van schilderen aan, de aanpak van Molenkamp ligt hem niet. Vanaf 1954 wordt zijn artistieke werk verkocht in Kunsthandel Beckers aan de Kleine Berg in Eindhoven. Het betekent behalve erkenning voor zijn kunstenaarschap ook een nieuwe bron van inkomsten. In 1958 is hij door alle verkopen, inclusief zijn routinewerk richting Amerika, in staat een prachtig vrijstaand huis met atelier te laten bouwen op de hoek van de Dr.Poelsstraat en de Groeneweg, ontworpen door architectenbureau Rien de Wit.

In 1968 vindt er een dramatische gebeurtenis plaats in het leven van Dorus en Tilly, zo ongeveer het ergste wat ouders kan overkomen. Zoon Maarten komt, op weg naar de kunstacademie in 's-Hertogenbosch, met zijn fiets ongelukkig ten val. Hij overlijdt een week later. Dorus en Tilly proberen hun verdriet te verwerken, ieder op eigen wijze, zij is in zichzelf gekeerd, hij wil er graag over praten. Pastoor Van der Heijden biedt een luisterend oor en betekent veel voor hen in deze jaren van rouw om Maarten, die bezig was in de voetsporen van zijn vader te treden. Als dank voor de steun van de pastoor maakt Van Oorschoot enkele schilderijen van de pastoor achter het altaar en de preekstoel in de Sint Servatiuskerk.

Na het verlies van Maarten laten ze een nieuw huis bouwen aan de Venushoek, dat ze in 1972 gaan bewonen. Een helft ervan wordt bewoond door het gezin met jonge kinderen van zijn neef Hans van Dinther, want Dorus wil leven om zich heen. De kinderen, een nieuwe generatie, gaan zorgen voor leven in de brouwerij van Dorus en Tilly.

Dorus van Oorschot; St. Jan met bezoekers

Rond deze tijd schildert hij de linkerzijbeuk van de St. Jan met vooraan bezoekers, onder wie twee nonnen, nog in het zwart, en een gids. Nietige figuren onder de hoge gewelven van de kathedraal. Een gunstige ontwikkeling in zijn carrière doet zich voor in 1969. De Kunstbeurs in Rotterdam heeft de kwaliteit van zijn werk ontdekt en gaat dat nu ook verkopen. Het betekent in feite een nationale doorbraak van de Schijn-delse schilder.

De jaren zeventig

In de loop der jaren ontwikkelt zijn stijl zich steeds meer in de richting van het impressionisme. De contrasten worden sterker, hij gebruikt steeds meer zwart als tegenwicht tegen de steeds fellere kleuren. Zijn penseelwerk wordt lossier, vlotter. "Waarom zou je iets in twintig vegen schilderen als het ook in drie kan?" is een gevleugelde uitspraak van hem geworden. Hij tekent, aquarelleert en schildert ook in de vrije natuur en trekt er vaak met een groep leerlingen op uit, het zogenaamde 'Clubke', met daarin onder anderen Rien de Wit, Cor van de Heuvel, Joke Verhoeven en Maria Kemps, om samen buiten te werken.

Zijn stilleven, al dan niet met bloemen, worden steeds krachtiger, met sterke contrasten, flamboyanter en tintelend van kleur. Daar ligt naar mijn mening zijn grote kracht, in de stilleven die een heel eigen vitale, warme sfeer oproepen. Ze worden dan ook steeds meer gewild en brengen steeds hogere prijzen op. Een heel mooi voorbeeld daarvan is 'Stilleven met rozen en koperen bak', dat recent in het Napoleonskerkje te bewonderen was. Tilly staat hem steeds bij met raad en daad, ook zoeken ze samen mooie locaties om te schilderen.

*Dorus van Oorschot;
Stilleven met rozen en
koperen bak*

In 1979 is er een grootse overzichtsexpositie van zijn oeuvre in de Art Gallery van het Hilton in Rotterdam, georganiseerd door De Kunstbeurs. Ook Jan Heesters, dan 86 jaar, en zijn vrouw Maria komen er een kijkje nemen. Ondanks deze erkenning en goede verkopen blijft Dorus bescheiden, - een kenmerk van de ware kunstenaar. Overigens wil hij niets weten van de term kunstenaar, hij noemt zich een ambachtsman die elke dag weer een gevecht levert om zijn niveau op te krikken, hij noemt het een gevecht tegen het 'niet kunnen'. Het is de enig juiste instelling van een rechtgeaarde kunstenaar.

De jaren tachtig

Begin jaren tachtig gaat Dorus frequent op pad met twee jonge, ambitieuze en veelbelovende schilders: Frans Manders en Jos Leurs. Ze leren veel van hem, met name het 'schilderen in grijsen', zoals Leurs mij later uitlegde: kleur treedt pas goed naar voren indien afgezet tegen gedempte kleurtonen. Ze zullen zich beiden ontwikkelen tot geslaagde schilders, met name van Franse landschappen.

Naarmate Dorus ouder wordt, levert hij steeds beter werk af. Zo is bijvoorbeeld zijn grote doek 'Riddersporen' een onnavolgbaar impressionistisch, sprankelend bloemstilleven dat veel waardering oogst tijdens de expositie in 1985 van zijn werk in het Gemeentehuis van Schijndel ter gelegenheid van zijn 75^e verjaardag, op initiatief van burgemeester Gerard Scholten, een bewonderaar van zijn werk. Ik noem nog twee andere ravissante topwerken uit zijn laatste levensfase: 'Gladiolen in soepterrine' en 'Bloemstilleven met floxen en hortensia's', dat hij direct na thuiskomst van een ziekenhuisopname schildert.

Op hoge leeftijd oefent hij nog in cultureel centrum Pieter Breugel in Veghel op figuurtekenen, niet zijn sterkste kant immers. Dorus krijgt steeds meer last van zijn hart en overlijdt in de herfst van 1989. Het blijft een pijnlijk verhaal dat hij zijn solo-tentoonstelling in 1990 in Museum Kempenland in Eindhoven niet meer kan meemaken, al weet hij wel van de aanstaande museale erkenning.

Van Oorschot laat een oeuvre na met vele hoogtepunten waarmee hij zich onsterfelijk heeft gemaakt. Het eerbetoon deze voorzomer in Schijndel aan deze onvolprezen, authentieke schilder was dan ook volkomen op zijn plaats!

Jan Geerts

*Dorus van Oorschot;
Zelfportret jaren tachtig*

FAMILIEWAPEN REYS

In de keuken van het Jan Heestershuis hangt voor het raam het familiewapen van de familie Reys, afgebeeld op een ovaal gebrandschilderd glas en in lood gevat.

De moeder van Jan Heesters heet Allegonda Geertruda Reys. Zij wordt geboren in 1858. Allegonda trouwt met Theodorus Heesters in 1889. Twee kinderen uit dit huwelijk blijven in leven: Jan en Marie. Allegonda Reys overlijdt 55 jaar oud in 1913 in Schijndel.

Familie Reijs

Gedachtenisprentje
Allegonda Reijs

Het wapen van de familie Reys/Reijs komt voor op het graf van Reyner Henricx van Reys in de kathedraal van St. Jan in Den Bosch. Reyner Henricx van Reys komt uit Duitsland. Hij vestigt zich in Den Bosch omstreeks 1539 en koopt het poorterschap. Als koopman in honing en ijzerwaren is hij een welvarend man: in meerdere belastinglijsten uit het midden van de zestiende eeuw behoort hij tot de hoogst aangeslagenen. Hij bewoont het pand De Yseren Man aan de Schapenmarkt, overlijdt op 19 december 1568 en wordt begraven in de Sint-Jan. Jenneke, zijn vrouw, overlijdt in 1597 en wordt bij hem begraven. Hun zoon Willem, geboren rond 1550, wordt na zijn rechtenstudie in Leuven, drie keer tot schepen en in 1588 zelfs tot pensionaris van 's-Hertogenbosch benoemd. Deze functie zal hij meer dan veertig jaar lang vervullen, tot aan de val van de stad in 1629.

Hun dochter Henricxken is gehuwd met Jan Jans de Hee, een wapensmid. Zij overlijdt in 1618 en Jan in 1624. Ook zij worden bijgezet in het graf. Dochter Hillegont is gehuwd met Jacob Jacobs Cassyer, een wijnroeder (hij bepaalt de wijnaccijns). Jacob sterft in 1617 en wordt eveneens in het graf bijgezet. Hillegont overleeft haar man, het is onbekend waar zij is begraven.

Graf Reyner Henricx van Reijs

De inscriptie onderaan de grafzerk op het middenveld is volledig afgesleten. De zerk heeft een tekstband die op de hoeken wordt voorgesteld als zijnde omgeslagen.

De grafsteen in de St.
Jan

De inscriptie van de tekstband loopt door op het middenveld aan de bovenzijde. In het midden van de zerk bevindt zich een verdiepte cirkel met rand en daarbinnen het wapenschild in reliëf, dat met een lint afhangt van de cirkel. De steen (88 cm x 176 cm) is uitgevoerd in maaskalksteen.

Wapen van de familie Reijs

Het graf van de familie Reijs is versierd met een alliantiewapen (echtpaar) en met eikels (symbool voor overvloed). In heraldische taal is dat:

- Wapen: op een gouden veld een zwarte keper, vergezeld van drie groene eikels;
- Helm: een half gewende traliehelm;
- Helmteken: een gesloten vlucht van zwart en goud;
- Helmkleed: zwart, gevoerd van goud

Het is lang gebruikelijk overledenen te begraven in de kerk. In de St. Jan zijn ruim 300 grafzerken overgebleven. Bijna alle zerken worden in de loop van de tijd, soms meerdere keren, verplaatst en komen dus niet meer met de oorspronkelijke graven overeen.

Begraven

De lichamen van de kleine luiden en de armen worden aanvankelijk op het kerkhof bij de St. Jan begraven. Het is de grootste dodenakker van 's-Hertogenbosch. In 1452 wordt het kerkhof vergroot en vertoont men daar ook mirakel- en mysteriespelen.

De gewijde bodem van de St. Janskerk daarentegen wordt gebruikt als laatste rustplaats van voornamere gelovigen. Het is onbekend wanneer men begon met begraven in de kerk maar op de oudste grafzerk is 1376 vermeld. Begraven worden in de St. Jan brengt aanzienlijke kosten met zich mee, na 1629 gaat dit geld naar de protestanten. Na de val van Den Bosch wordt er wel begraven maar zijn er geen nieuwe zerken aangebracht in de St. Jan. De lichamen worden door de protestanten gelegd onder al aanwezige zerken. Ook zijn er in die tijd grafzerken geschonden en versieringen, vooral koperen, gestolen.

Bijzonder

Oorspronkelijk worden de zerken met een naam geplaatst boven het graf van de overledene. Eenmaal wordt daar bewust een uitzondering opgemaakt. Als de Markies en Markiezin de Castellane moeten vluchten bij het naderen van de Sansculotten van Pichegru gaan zij de stad uit. Hun net gestorven zoontje laten ze achter om door anderen begraven te worden. Bij terugkomst van het ouderpaar weet niemand meer waar het kindje begraven ligt en plaatsen ze een steen met de tekst: „Ubicunq̄e sit, requiescit“. (Hij rust in vrede, waar hij zich ook bevinden moge).

Het ontstaan van familiewapens

Om duidelijk te maken welke ridder (ook op grote afstand) schuilgaat onder harnas en gesloten helm en om aan te geven tot welke partij men behoort, ontstaat in de tweede helft van de twaalfde eeuw de gewoonte om uitrustingen van ridders te voorzien van symbolische voorstellingen. Wapenschilden en paardendekkloden zijn praktisch in een tijd dat herkenbaarheid op het slagveld van groot belang is.

Ridder met wapenschild

Als na de slag de herauten het veld opgaan om de doden en gewonden te zoeken, is het belangrijk te weten wie men voor zich heeft. Het vlug herkennen van de rang van de ridder is van belang, omdat men bij gevangenneming een hoger losgeld voor hem kan eisen. In de loop van de dertiende eeuw worden deze herauten belangrijker, ze houden de wapentekens bij en organiseren toernooien.

Familiewapens

Nederland kent geen wapenrecht: er is dus geen wettelijke grondslag met betrekking tot het voeren van (familie)wapens. De adel heeft overigens nooit een exclusief recht gehad op het voeren van wapens. Het voeren van een familiewapen is in Nederland vrij voor elke burger.

Ridder met wapenschild

Adel

In 1848 wordt bij de herziening van de Grondwet de adelstand afgeschaft. Er zijn nu nog 324 adellijke geslachten in ons land. Met de herziening verdwijnen vooral de voorrechten die personen met een adellijke titel hebben, zoals zitting nemen in een van de provinciale ridderschappen. Zij worden burgers met een adellijke titel. In Nederland worden adellijsten gepubliceerd, zodat ambtenaren op de hoogte zijn welke personen een adellijk predicaat of titel hebben. Het enige exclusieve recht van de nog bestaande adel is het voeren van het, bij koninklijk besluit vastgestelde, familiewapen. Wapens van de adellijke families zijn geregistreerd bij De Hoge Raad van Adel en worden door de overheid beschermd.

Familiewapens

Het onjuist voeren van een bestaand familiewapen noemt men usurpatie.

Status

Maar iedereen kan dus een familiewapen voeren. Het kopen van familiewapens is vooral een moderne praktijk geworden in de vorige eeuw. Veel mensen zijn geïnteresseerd geraakt in het voeren van een familiewapen, ook als ze geen historische connecties hebben met adellijke families. Families hebben hun wapenschilden vaak ontworpen en geregistreerd om zo een identiteit en afkomst te benadrukken. Het geeft status doordat het idee gewekt wordt dat de familie tot de elite behoort. Er zijn bedrijven die deze wapens ontwerpen. Deze gekochte wapens hebben niet dezelfde historische waarde als wapens die door erfelijk recht zijn overgedragen. Terwijl dus adellijke familiewapens een historische oorsprong hebben, zijn veel familiewapens vaak later gecreëerd en gekocht.

Als een ontwerp voldoet aan de regels van de heraldiek kan het wapen geregistreerd worden bij diverse instellingen en na betaling: bijvoorbeeld bij de Fryske Rie foar Heraldyk, het Nederlands College voor Heraldiek (NCH), Het Nederlands Genootschap voor Heraldiek (NGH), of bij een heraldisch tekenaar.

De onderdelen van een goed familiewapen

Bij een nieuw wapenschild wordt er gekeken of het ontwerp heraldisch- én esthetisch verantwoord is. Persoonlijke wapens zijn alleen bedoeld voor de aanvrager dus niet voor zijn familie.

De kleuren

Goud (geel) en zilver (wit) mogen niet op elkaar gebruikt worden, en daarnaast afgewisseld worden met andere basiskleuren. Deze kleuren mogen elkaar niet raken en kleur op kleur is niet toegestaan. De kleuren in volgorde van de meest gebruikte zijn:

goud = geel

zilver = wit

keel = rood

azuur of lazuur = blauw

sabel = zwart

sinopel = groen

purper = paars

bruin

Erfgoed

Adellijke familiewapens zijn vaak verbonden met een specifieke familiegeschiedenis. Ze worden doorgegeven van generatie op generatie en vaak gekoppeld aan titels en landgoederen en hebben altijd een sterke historische en culturele betekenis voor de familie.

Graven op een kerkhof zijn daarentegen zelden voor de eeuwigheid, ze worden geruimd als er niet meer voor betaald wordt. Of de voorouders van Jan Heesters nog rusten onder hun eigen grafsteen is maar de vraag. Het oude familiewapen is wel bewaard gebleven.

Anne- Marie Cornelissen

Ook dit jaar kunnen we rekenen op een gulle sponsorbijdrage van Van Kruijsdijk notarissen. Daarvoor onze hartelijke dank.

Museum Jan Heestershuis

Pompstraat 17, 5481 BL Schijndel

Tel: 073-54 92276

Museum Jan Heestershuis is geopend van dinsdag tot en met zondag van 13.00 - 17.00 uur.

Gesloten op 1 januari, christelijke feestdagen, carnaval t/m aswoensdag, Koningsdag en 31 december.

Check voor uw bezoek website www.museumjanheestershuis.nl voor de meest recente informatie over openingstijden.

Tot en met 25 augustus 2024 in het Museum Jan Heestershuis

Transcedente Landschappen

Een Samensmelting van Erfgoed en Hedendaagse Kunst

Deze tentoonstelling geeft een frisse en inspirerende kijk op het landschap als thema in de kunst. Door kunstwerken uit het verleden zoals die van Jan Heesters en Dorus van Oirschot te combineren met een minimalistische vormtaal van hedendaagse kunstenaars wordt de tijdloze schoonheid van het landschap verkend en de diepe spirituele dimensie onderzocht.

Met werk van:

Cecilia Vissers [curator] - Guus Koenaards - James William Murray - Sylvain Levier - Ralph Roelse - Sjef Voets

Werk van Cecilia Vissers

Jozef Mahieu in de Beeldentuin

In de museumtuin zijn tot en met 25 augustus twee series van beeldhouwer Jozef Mahieu (1951, Waalwijk) te zien;

De Industriëlen, grondvormen die de associatie met machineonderdelen wekken en Groenkoper, waarbij de steen in een bepaalde houding staat met ondersteuning van koperen pijpjes.

Zoals u kunt lezen in de vorige Vriendenbrief heeft Jan Geerts een biografie geschreven over de internationaal vermaarde schilder Max Beckmann. In dit boek beschrijft hij het leven van Beckmann in zijn tien Nederlandse jaren. De chronologische, biografische opzet combineert Jan Geerts met een bespreking van en toelichting op zijn beste schilderijen uit de tijd van zijn ballingschap in Nederland.

Max Beckmann: Leven en Werk in Nederland 1937 - 1948 is verkrijgbaar bij diverse boekhandels, waaronder BRUNA in Schijndel, The Read Shop in St. Michielsgestel, Boekhandel Heinen in Den Bosch en ook bij gespecialiseerde kunstboekhandels.

